

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 6. De reuelatione secreti,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

Ratio est: quod censetur habuisse tunc tacitam intentionem nocendi, cum teneretur & posset abstinere à sermone quo alterius honor laudandus fuit, nec abstinuit. Quod quidem notandum est pro iis qui alios publice obiurgant coram illis, qui malam opinionem facile concipiunt.

103. Tertium documentum (quod post Caiet. 2. 1. q. 72. art. 1. tradit Sotus lib. 5. De iust. & iure, quæst. 9. in fine art. 1. & post utrumque Lud. Molina in sequenti disput. 19. num. 3.) est: Omnes contumelias eiusdem speciei esse: quia quamvis in cæteris diuersitas cernatur, conueniunt tamen in ratione formali, quæ est intentio auferendi alteri suum honorem sine iusta causa. Vnde sequitur, satis esse in confessione dicere, Toties contumelia affecti meum proximum; nec requiri ut dicatur illum vocari ebrium, scurram, adulterum, &c. nisi quod, vt ait Sotus, aliquando contumeliæ grauitas tantum augetur posse, vt eius expressio sit de necessitate confessionis: vt si quem hæreticum aut patriæ proditorem, aut quid aliud simile appelles.

103. Quartum documentum (quod ex D. Thom. in cit. quæst. 72. art. 3. cæteri communiter tradunt) est: vnumquemque teneri animum habere paratum contumeliis ferendis, quando cumque expediuerit: non tamen semper teneri eas ferre. Id quod præclare probatum à D. August. habes in cap. Paratus, 23. quæst. 1. per præceptum Domini Matth. 5. Si quis percussit te in vnam maxillam, præbe illi & alteram. Quod de præparatione ad ferendam contumeliam dictum, non semper obligare: patet per illud quod militi aliam impingenti Christo, Ioan. 18. ipse responderit, Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo; si autem bene, quid me cædis: Et D. Paulus Actorum 23. percussus in facie iussu Principis Sacerdotum, dixerit ei, Percutiet te Deus paries de albare. Quando autem oporteat illam contumeliam repellere, nec liceat contemnere, prudentis est definire, per ea quæ ratio fraternæ charitatis in casu occurrente exigit.

101. Quod quidem potest cognosci potissimum ex duplici capite, iuxta Sotum in sequenti art. 3. quorum prius est, bonum eius qui contumeliam inferit; nempe vt ipsius tumentis animi insolentia reprimatur, ne talibus iniuriis affluat: iuxta illud Proverb. 26. Responde stulto, iuxta stultitiam suam; ne sibi sapiens videatur. posterius est bonum aliorum, tam presentium quam absentium; quorum profectus ex mea patientia impediretur. De quo D. Greg. homil. nona in Ezechielem. Hi, inquit, quorum vita in exemplo imitationis posita est, debent si possunt detrahentium sibi verba compellere, necorum prædicationem non audiant, qui audire poterant: & in prauis moribus remanentes, bene viuere contemnant.

Porto prædicta præparatio animi, vt docet ibidem Sotus, non requirit actuale propositum ferendi suo tempore & loco iniurias, quæ sibi illatæ fuerint: sed sufficit ad eam generale propositum seruandi mandata Dei: in quo illud particulare includitur. Necessarium vero est, vt idem auctor subiungit, tale propositum esse non solum ad non vindicandam propria autoritate iniuriam acceptam, quod manifestum est non licere, sed etiam ad non resistendum inferenti, quando ratio fidei, aut boni publici, aut vitatio scandali, vel grauis detrimenti, id exegerit prudentis iudicio, cui relinquatur definiendum, quando iniurianti respondere conueniat, quando non.

104. Quintum documentum, sumptum ex Soto sub fine art. 2. vterque ante citati, Quando licitum est calumnianti resistere, non permitti vt pro vna contumelia accepta, altera reddatur in compensationem: vt si quis me appellet latronem, illum appellem adulterum; aut si notet meum genus, ego notem ipsius mores. Ratio est: quia præterquam quod non licet aliquid falso obicere, cum id mendacium sit, illudque perniciosum: obicere veram siue occultum siue publicum, habet modum vindictæ priuatæ: nisi fiat ad defensionem, vni vi repellendo cum debita moderatione. Quod vt censetur fieri, requiritur, vt id tantum obiciatur, quod facit, & necessarium est, ad iniuriantis auctoritatem, & fidem in eo quod mihi impingit, labefactandam: vt si dicam ipsum esse mendacem, & proferam aliquot ipsius mendacia; non autem si dicam ipsum esse concubinarium, si

me vocauit latronem, quia per hoc non infringitur fides ei habenda in tali contumelia.

Sextum documentum, quod ex Cordub. & nonnullis aliis habet Petrus à Nauar. lib. 2. De restit. cap. 4. num. 102. est: Iniuriatum obligari ad deponendum odium; ita vt non desideret vel procurer, vel delectetur de malo proximi; animo vindictatiuo. Quamuis tale malum zelo iustitiæ desiderare, & procurare auctoritate publica licitum sit: vt videre est apud Nauar. in Enchir. cap. 14. nu. 25. & Couar. libro 2. variar. resol. cap. 10. nu. 7. & Sotum libro 4. De iust. & iure quæst. sexta, art. 3. ad 5. Item eundem non posse illi à quo affectus sit iniuria allocutionem denegare, aut signa dare inimicitiz, vt cum occurrerit, toruis eum oculis aspiciere, vel declinare à via, & eiusmodi alia facere, quibus ei, aut cæteris indicetur ipsum odio haberi. Tale quid enim est aperte contra charitatem. De restitutione honoris vel famæ, cuius obligationem contumelia & detractio inducunt, suo loco dictum est lib. decimo cap. 13.

CAPVT VI.

De reuelatione secreti.

SVMMARIVM.

- 106 Reuelatio secreti peccatum est, & quale.
- 107 Vnus modus quo contingit obligatio seruandi secretum, est ex natura rei.
- 108 Alter quo propterea eadem contingit, quod per iniustitiam ventum sit in notitiam secreti.
- 109 Tertius quo adhuc eadem contingit, eo quod post notitiam secreti, interuenit pactum aut promissio de eo non reuelando.
- 110 Quartus porro, quo illa ipsa contingit ex pacto, cum quo detectum est ea lege, vt non manifestetur, nisi idem aliunde cognoscatur.
- 111 Ad eiusdem pacti obseruationem ille etiam tenetur, qui ex eiusdem iniusta violatione, cognouerit secretum sub illo commissum.
- 112 Quatenus ad eiusmodi obseruationem obligatio cessat ob damnum securum reipub. aut etiam persona priuata, nisi fiat secreti commissi reuelatio.
- 113 Qua qualiter sit facienda.
- 114 Quintus modus spectans ad sacramentum Pœnitentiæ.
- 115 Responso ad obiectionem quod Christus detexerit peccatum secretum Iude proditoris.

106. Ad hoc præceptum reuelationem secreti pertinere satis indicauit Nauar. in Enchir. cap. 18. num. 51. Et patet per illud, quod ab initio monuimus, eo prohiberi omnem noxam qua proximum in bonis honorariis ledimus: cuiusque modi esse, inter cæteras, illam qua contra fidelitatem proximo debitam, reuelamus secretum quod is nobis commisit. In quo peccatum committi, omnes Doctores fateri meminit Petrus à Nauar. lib. 2. De restit. cap. 4. nu. 459. Ratioque est, quia cum fidelitas iure naturali seruanda sit, peccatur per contrariam perfidiam: idque mortaliter in materia graui, secundum qualitatem negotij, personarum, & aliarum circumstantiarum: & cum obligatione ad restitutionem damnorum inde secutorum, tanquam prouenientium ex transgressione legis iustitiæ, talem læsionem prohibentis.

Nec vero in hac re distinguendum est inter eum cui secretum commissum est sub sigillo, & prohibitione ne reuelaretur; & inter eum qui sine tali commissione re nouit. Hoc enim solo, quod res commissæ est tanquam secreto seruanda, prout censetur, cum de aliqua, quam secretam teneri expedire communicamus cum amico, aut cum viro docto ad petendum consilium, vel consolationem accipiendam, obligatio est ad secretum tenendum: quia sicut secretum sacramentale tenendum est, etiam si Confessario non sit specialiter sub fide, & sigillo secreti commissum, eo quod alias fieret iniuria sacramentali: ita qui peccatum vel aliud secretum proximi cognouit, tenetur illud seruare, nec detegere; quoniam alias ei contra ius fidelitatis aperta inferret iniuriam. Id quod potissimum habet locum, vt notat Petrus à Nauar. in sequent. num. 462. cum quis tale secretum cognouit via iniuria: vt si li-

teras inique referant, vel dere inquisiuit illicite, vel illius reuelationem extorsit metu, &c. Ad confirmandum id ipsum de secreto seruando facit cap. Si peccauerit, 2. quæst. 1. ex D. August. serm. 6. De verbis Domini: ubi non esse prodendum proximi peccatum occultum recte probat ex facto Beati Ioseph: qui cum iustus esset noluit Beatam Virginem traducere, quam adulteram suspicabatur, cum grauidam videret nunquam a se tactam.

107. Porro varii sunt modi quibus contingit obligatio seruandi secretum, iuxta hoc præceptum. Vnus enim est, quo ea contingit ex natura rei, nullo pacto tacito, vel expresso, promissioneve interueniente eius, qui tenetur illud seruare; sed solum quatenus quisque ex natura rei tenetur nihil facere quo proximus lædatur in bonis suis; siue ea sint fame, siue honoris, siue corporis, siue pecuniaria. Itaque is qui manifestat aliquod secretum, ex cuius reuelatione honor, aut fama proximi irrationabiliter læditur contra iustitiam, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem damnorum inde sequutorum, iuxta communiter receptam doctrinam de restitutione: non secus ac mortaliter peccare, & ad restitutionem teneri censetur ille, qui casu nouit pecuniam alicuius latere in aliquo loco, & reuelat, si inde sequatur eiusdem pecunie furtum, & sic de similibus, prout bene notat D. Anton. 2. parte, tit. primo, cap. 22. §. quinto; per illud in cap. finali De iniuriis. Qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur.

108. Alter modus est, quo nonnumquam obligatio seruandi secretum contingit non solum ex natura rei, modo iam explicato, sed simul etiam, eo quod iniuste venerit quis in ipsius secreti cognitionem: vt per vim aut fraudem. Inde enim obligatio peculiaris oritur seruandi illud: quia sicut is qui casu inuenit rem alienam restituere tenetur solum ratione rei acceptæ; qui vero per furtum illam abstulit, obligatur & ratione rei acceptæ, & ratione acceptionis, illam restituere; ita qui per iniustitiam venit in notitiam alicuius secreti, cuius manifestatio nociua est proximo, tenetur ex iustitia illud seruare: & quia ita postulat natura rei, vt dictum est; & quia per iniustitiam in talem cognitionem venit. Sicque ille qui inique referauit alicuius literas, & ea via venit in notitiam alicuius secreti, arctiori vinculo tenetur illud seruare, quam si esset ei simpliciter indicatum: & sic in aliis. Qui modus, vt & sequentes, cum peccatum notabiliter aggrauet noua specie iniustitia, est in confessione exprinendus.

109. Tertius modus est, quo obligatio seruandi secretum prouenit ex promissione & pacto; quo post secretum ipsum cognitum, promittit quis se illud non reuelaturum: vt si postquam vidi aliquem commisisse delictum, celebri cum eo pactum de illo non reuelando. Aduerte autem tale pactum cum intelligi debeat saluo iure Superioris, etiam si iuramento firmatum sit, non impedire quin is qui alias ob legitimum Superioris imperium obligatur secretum reuelare; debeat tali obligationi satisfacere reuelando. Nam ad id perinde manet obligatus, ac si tale pactum taleque iuramentum non interuenisset. Per illud enim tantum efficitur; vt qui alias, seu illo non interueniente, tenebatur seruare secretum, teneatur ea de causa idem arctius seruare. Vel vt qui poterat absque peccato illud reuelare pro arbitrio, tanquam minime damnosum, *vispote quod esset actus virtutis, quem notum esse expediret ad gloriam Dei*: vel quod potuit tanquam sibi noxium deferre in iudicium productis sufficientibus testibus ad obtinendam debitam satisfactionem: ratione pacti & iuramenti tacere teneatur. Indequè est, quod vt habitum est in præced. cap. 3. sect. 4. is qui nouit crimen secretum alicuius, si Iudex, pro suo Superioris iure, iuridice procedendo interroget ipsum tanquam testem, teneatur tunc tale crimen detegere non obstantem quod promiserit, ac etiam iurari se illud non manifestaturum, quia promissio & iuramentum alioqui, contra regulam 58. iuris in 6. vinculum esset iniquitatis, qua superior fraudaretur iure quod habet exigendi testimonium ab iis qui sciuerunt veritatem, probatam quidem, sed insufficienter ad proferendam sententiam. Quæ de re videri potest Sotus lib. 5. De iust. & iure quæst. 5. art. 1.

Quartus modus est, quo obligatio ad secretum seruandum confurgit ex pacto tacito aut expresso: quando illud alicui ipsum nescienti, ea lege aperitur. vt non manifestetur. Is enim cui committitur, tenetur, sub mortali illud reticere, prout post D. Anton. in cit. §. 5. versu. 3. modo, attingit Syluest. in verbo Secretum dicto. 2. Et ratio est, quoniam seruare secretum commissum seu fidelitatem, de se est de iure naturali: non solum quando ex necessitate aliqua ipsum commissum est, vt ad sumendum consilium: vel leuandam tristitiam: sed etiam quando ex leuitate animi committitur. Atque hinc fit, vt quia præceptum humanum cedit diuino, non debeat istius modi, sicut præcedentis, secretum reuelari præcipiente Iudice, quantumuis ipse iuridice procedat. Ita post D. Thom. 2. 2. quæst. 70. art. 1. ad secundum, & quolibeto 1. a r. 15. habent Syluest. in verbo Testis quæst. 8. dicto 2. & Nauar. in Enchirid. cap. 18. nu. 60. Quibus assentiens Lud. Molina De iust. & iure tract. 4. disput. 5. num. 3. colligit inde pro praxi: quod quando is qui solum sub secreto sibi commissio nouit aliquid, interrogatur à Iudice, num id sciat; tunc esto sub iuramento interrogetur, respondere possit ac debeat se id non scire: intelligendo, ita ut possit illud detegere licite: præsertim cum in eo solo euentu & sensu Iudex suam interrogationem intelligere debeat, si intendat iuridice interrogare. Quod in alio euentu & sensu intelligens, non interrogaret iuridice, ideoque opus non esset ad mentem ipsius respondere, sed sufficeret respondere in illo alio sensu, in quo solo intelligere deberet si probus esset, iuridiceque interrogare intendere. Aduertendum est vero istud non habere locum, quando tale secretum postea esset alia via cognitum: quia tunc detegi deberet iudici legitime interroganti: quandoquidem pactum de secreto seruando obligauit solummodo ad celandam notitiam, quæ fuit cum eo commissio: sique per illud intentum fuit aliud, ipsum, tanquam turpe, obligatorium non fuit, eadem ratione qua ante dictum de promissio non reuelandi secretum tertii modi: cuius naturam habet ea ex parte.

Aduertendum est præterea, illud quod dicitur respectu eius cui commissum est secretum, non posse nec debere illud detegere etiam Iudici, &c. intelligendum esse pariter dictum respectu tertii, cui prior ille contra fidem à se datam, id ipsum reuelasset, siue præmissio pacto de non detegendo, siue non præmissio. Ratio est: quia talis cognitio quam tertius ille haberet, oriretur à praua manifestationem facta contra promissam fidelitatem: vt ex eo patet, quod nõ faceret fidem, nisi dependenter à confirmatione eius qui infideliter secretum reuelauit, vt iusque igitur par est obligatio. Atque adeo, quia iniuriam illius qui primo manifestauit, cederet vterior manifestatio facta tale secretum reuelando, ipse tertius, perinde ac secundus cui secretum commissum fuit, si vterius reuelet, tenebitur ad restitutionem damnorum, quæ ex sua reuelatione secuta fuerint, nisi ignorantia inuincibilis ipsum excuset à culpa (vt aliquando potest eum qui à Iudice interrogatur) quia consequenter excusabitur ab onere resarcendi damnum natum sequi ex iniusta acceptionis radice.

Aduertendum est tertio, Ea quæ de hoc quarto modo dicta sunt hæcenus, esse intelligenda dummodo secretum quod committitur, non sit de delicto ex quo periculum reip. vel alicui priuato imminet, quod aliter impediri nequeat, quam detectione secreti commissi: vt prodenda sit ciuitas, aut aliquis occidendus, &c. quia sciens tenetur tunc reuelare quantum opus est, vt illa impediatur: maxime interueniente Superioris præcepto iuxta tradita in præced. cap. 3. sect. 5. docum. 4. Quod tamen intelligi debet locum habere, quando talia mala imminet ex nequitia committentis secretum, qui desistere non vult ab incepto: tunc enim talis reuelatio efficitur necessaria ad propulsandam iniuriam in quam ille actus incumbit, & à qua non vult desistere, prout tenetur. Nam ratio naturalis dicitur, innocentem tunc esse ab iniuria eripiendum, etiam cum nocentis iactura: contra quod dictam facta promissio, tanquam bonis moribus contraria, non est obligatoria.

Nihilominus si ex alicuius peccato præterito damna aliqua per accidens vicimminent, vt ipse non tenetur illa impedire, detegendum non est secretum ab ipso commissum.

Exempli gratia: Petrus interfecit Ioannem, cuius mors imputatur Paulo innocenti, & ideo vita huius periclitatur, si detegatur Petrus qui secreto alicui reuelauit se talis homicidij auctorem esse, tale secretum regulariter detegendum non est, quando quidem Petrus regulariter non teneatur prodere se ipsum ut vitam Pauli conseruet, cum tanto suo damno, prout docet *Sot. lib. 4. De iust. & iure quæst. 6. art. 3. ad 4.* adeo ut permittens talem mortem sequi, non sit in deo in culpa. Verum si talis in loco tuo collocatus esset, teneatur consulere vitam innocentis, detegendo se occidisse: vel permittendo ei cui secretum suum commisit, veritatem detegere. Quod si ipse nolit, eum possit sine graui suo periculo, hic detegere debet tale secretum ad liberandum innocentem, qui ob eius a quo commissum est actuale culpam, exponitur imminenti mortis periculo, quod aliter impediti non potest, quam per eiusdem detectionem.

Atque hoc ipsum quod dicimus de reuelatione secreti licita, ad impediendum mala ingruentia quæ nequeunt aliter impediti, procedit ex Nauar. ad cap. Sacerdos, De penit. dist. 6. num. 37. etiam si secretum commissum fuerit accepto iuramento: Nam iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis, ut confirmatum est paulo superius per 58. reg. iuris in 6. In tali casu vero iuramentum fiet vinculum peccati, quod committeretur non subueniendo proximo in sua graui necessitate, cum id fieri potest sine graui nostro vel alieno incommodo. Addendum similiter est procedere, quantumcumque is qui secretum committit, dicat se illud aperire in confessione etiam facto signo crucis, absque proposito tamen consistendi peccata, & recipiendi Sacramentum penitentiae. Neque enim ex tali reuelatione resultat sigillum sacramentale quantumcumque quis dicat se sub eiusmodi sigillo secretum recipere prout a nobis traditum est in prima par. lib. tertio, cap. 1. num. 5.

Memnisse vero oportet, quod etiam si reuelandum sit secretum ad obuiandum damnis ingruentibus, præhabendum est, reuelationem tamen ita faciendam esse, ut illud solum præcise manifestetur quod satis fuerit ad obuiandum istidem damnis. Quare si ad id sufficiat reuelatio delicti committendi, sine reuelatione personæ, hæc reticenda erit: sique per priuatum admittentem perpetratio delicti impeditur non est vituperanda reuelatio secreti, iuxta tradita per Nauar. ad cit. cap. Sacerdos num. 23. 24. & 25. Quod si necessarium fuerit personam delinquentis manifestare ad obuiandum damno imminenti, ut ad euitandam necem quæ alicui inferenda est, nec poterit aliter ab eo vitari, ipsa quoque debet modo antedicto manifestari, ex Caiet. in verbo *Homicidium cap. 2. sub si rem.* Item si propter periculum necesse fuerit, potest absque alia monitione fieri reuelatio, ut in conditionibus, & in hæresis crimine ex Nauar. in *Enchir. cap. 24. num. 14.*

Postremus modus quo contingit obligatio seruandi secretum oritur ex lege diuina positua, illius reuelationem prohibente. Nam eadem lege qua Christus constituit Sacramentum penitentiae, & ad confessionem secretum Sacerdoti faciendum, obligauit prohibuit etiam detectionem eorum quæ per sacramentale confessionem sciuntur, ne sacramentum ipsum penitentiae, ex manifestatione acciperet detrimentum in eo quod homines auocarentur ab illius vsu: qua ex parte talis detectio rationem habet sacrilegi, & peccati contra virtutem religionis: sicut ea ex parte qua fit in detrimentum contentis qui crimen suum ex lege & pacto tacito reuelat, ut *Confessarius illud non derogat.* rationem habet perfidiae & peccati contra iustitiam, inducens obligationem ad restitutionem: tam famæ, quam ceterorum damnorum in aliis bonis sequentium eiusmodi reuelationem. Sed de his quæ ad sacramentale secretum pertinent dictum est abunde in prima parte lib. tertio.

Superest pro complemento huius capituli, ut satisfaciatur obiectioni, quæ aduersus antedicta fieri potest: quod Christus in cena Ioan. 13. manifestauerit peccatum Iudæ occultum, quod esset ipsum traditurus: vnde sequitur quod cum Christus peccare non poterit, reuelatio secreti non sit censenda peccatum. Respondetur ergo, vel Christum non detexisse peccatum secretum quod erat in Iuda, sed

spiritu prophetico prædixisse peccatum quod erat futurum, ut intelligeret sua sponte se obtulisse morti, cum præuideret media quibus ea futura erat: possetque eam vitare, vel detexisse iusta de causa nimirum ut confirmarentur corda discipulorum dum cererent rem euenisse sicut prædixerat. Et certe Christus cui omnia tradita sunt à Patre, cum fuerit dominus famæ Iudæ sine iniuria potuit illam ei auferre.

Appendix de euulgatione libellorum famosorum, & de apertione alienarum literarum, tanquam circumstantiis aggrauantibus peccata, de quibus dictum est proxime cap. i. us.

S V M M A R I V M

- 116 Quid significetur nomine libelli famosi.
- 117 Qual. peccatum omni tratur compositione & euulgatione libelli famosi, qui, ne in illud incur. ant.
- 118 De obligatione quam inducit ad restitutionem.
- 119 Quæ peccatum sit aperire literas alienas.
- 120 Cause rationales excusantes à tali peccato.
- 121 Peccatum quod est inuitari legendo chartam, in qua quis memoria gratia scripsit sua peccata.

Inter modos quibus proximi fama læditur facto, vnus est per libellos famosos, exprimentus in confessione, eo quod talem læsionem aggrauat sufficienter ad immutandum Confessarii iudicium de penitente: vnde requirit specialem considerationem: ut & apertio literarum alienarum, similiter aggrauans secreti reuelationem, quæ per eam fit. Quocirca consultum est ad antedicta addere aliquot documenta, ex quibus possit de illis iudicari.

Documenta de euulgatione libellorum famosorum.

SECTIO PRIOR.

Primum est, nomine libelli famosi intelligi scripturam continentem alicuius infamiam nondum publicam, ut publica fiat: siue res effectum sortiat, siue non. Hinc aduerte literas ad aliquem priuatum missas, non habere rationem libelli famosi, etiam si in eis detrahatur de alicuius fama: quia nisi scriptæ sint ut publicarentur, perinde est ac si verbo detraheretur. Schedules vero quæ continent alicuius crimen occultum, euulgantur, ut ea via ipsum in aliorum notitiam, siue statim sine paulatim veniat, censerit libellos famosos, etiam si lacerentur ab aliquo aut exurantur aliave ratione impediuntur publicari. Eius generis (prout plenius declarat Lud. Molina *De iustitia & iure tract. 4. disput. 35. num. 2.*) sunt etiam schedules quæ de occulto crimine deferuntur ad iudicem vel Prælatum, ut pro suo munere super eo inquirat, ut publica scientia effectum notum, possit pro sua potestate, illud in proprio subdico punire. Ad hoc facit quod in cap. Inquisitionis §. Ad hæc de accusationibus, eius generis (schedule appelletur libellus diffamationis, & ibidem prohibeatur ne ex eo procedatur ad inquisitionem.

Secundum documentum est, Euulgationem libelli famosi seu compositi in alicuius infamiam, peccatum esse mortale suo genere. Est enim de se contra charitatem & iustitiam, læsiva proximi in bonis suis honorariis & nonnumquam etiam in pecuniariis: malitiamque habet detractio- nis, aggrauatam duabus conditionibus, nimirum quod ea facile serpat & capiat incrementum. Item quod ea læsus so- leat talem iniuriam egerrime ferre, tanquam ignominiose infamatus: cuius aggrauationis indicium sunt variæ penæ constitutæ aduersus talem nequitiam: de quibus ad exter- num forum spectantibus, videat qui volet Ludo. Moli- ni seq. disput. 39.

Tertium documentum est, in prædictam culpam incur- reretur eum qui librum famosum confecit ut euulgaretur, aut quouis modo cooperatus est ad illum conficiendum: tum eum qui manifestat illum, aut qui infamia nondum ex- istente publica, in causa est ut alterius manifestetur: tum et- iam eos omnes qui aliquid talium efficere interius statuunt. Na

ij omnes consentiunt in eiusmodi peccatum. De quorum numero esse censendi sunt, qui canunt & referunt quæ composita sunt in alicuius ignominiam: si id quod canitur aut refertur non sit iam publicum. Quod addo, quia si iam sit publicum amissa erit fama: ideoque non lædetur per id quod canitur aut dicitur, aut etiam scribitur. Id quod Molina notans in citata disp. 35. num. 4. Additrationi congruenter, in idem crimen incurrit eum, qui signum aliquod apponit, quo significetur quidpiam infamatorum: ut si ad fores alicuius appendat cornua, ad significandum uxorem fallere ipsi fidem, adulteramve esse: nam tale quid non minus laesivum est famæ, quam scriptura qua illud idem significaretur.

118.

Quartum documentum est. Quando ex libello diffamatorio infamia secuta est reipsa, aut aliquod vltierius damnum, incurri obligationem ad illorum restitutionem; prout patet ex communi doctrina de restitutione, tradita in præced. lib. decimo. Quæ obligatio iuxta eandem doctrinam, cadit in omnem eum qui talis libelli quouis modo causa fuit, aut euulgavit: itemque in eum qui ad illius compositionem aut euulgationem cooperatus est.

Quintum documentum est, quod Molina habet in sine citata disp. Eum quidem qui libellum famosum composuit, aut primo euulgavit, teneri ad restitutionem læsionis famæ, aliorumque damnorum inde secutorum: non tamen omni ex parte ante alios: quia si quis vltierius libellum ipsum euulgaverit, talis tanquam executor, censetur primaria causa damni ex ea vltiori divulgatione secuti: is vero qui composuit, aut primo euulgavit (nisi eandem vltiore divulgationem mandaverit) tanquam cooperator qui præbuerit executori instrumentum, restituere tenebitur tantum in illius defectum.

Documenta de aperiitione literarum alienarum.

SECTIO POSTERIOR.

119. **P**rimum est. Semper esse peccatum literas alienas sine rationabili causa aperire: nisi id fiat de consensu mittentis, aut eius ad quem mittuntur. Idemque est, si quis legeret aliquod scriptum alienum etiam non clausum: si quidem præsumeret eum cuius illud est, legi nolle; quia cum is idem habeat ius ad noscendum, sit ipsi iniuria, illud violando contra ipsius voluntatem. Erit vero peccatum mortale literas alienas aperire, aut legere, quando timeri potest inde eveniturum aliquod notabile damnum infamæ, aut quodcumque aliud: vel quando iuste timeri potest ea via deveniri posse in cognitionem alicuius rei, quam secretam esse multum expediret, vel quam merito is cuius sunt literæ, vel is ad quem mittuntur ita clausæ, multum optaret esse occultam. Nam quamvis ex ea aperiitione nullum sequatur damnum: iniuria tamen quæ fit illas aperiendo, tanta aliquando esse potest, attenta qualitate rei quam quis vult esse secretam, ut pertingat ad culpam mortalem. Quando vero ex aperiitione, vel lectione literarum nihil tale iuste timeretur, solum esset veniale peccatum illas aperire aut legere. Quod si ex iniusta aperiitione, aut lectione damnum aliquod sequatur: quia causa huius per illam dabitur, sequetur quoque obligatio ad eiusdem damni restitutionem.

120.

Secundum documentum est. Si ad fuerit causa rationalis, tamen aperiitionem aut lectionem posse fieri sine peccato, ut quando Prælati Religiosorum vel Religiosarum, ex sue religionis statuto potest cum iudicaverit expedire, literas quæ ad subditos suos mittuntur aperire, & eas quas iidem subditi ad alios mittunt, legere. Item quando tempore belli in locis finitimis hostium, aperiuntur literæ à ministris ad id à repub. deputatis, aut alias, quoties ex aliqua gravi causa iudicatur ita expedire reipub. aut bono communi. Tenentur tamen prædicti ministri quæ secreta legerint, non propalare, perinde ac alia secreta. Immo si certo scirent nihil contineri in talibus literis quod reipub. noceat, tenentur desistere ab earum lectione: quoniam illud solum licitum est, quantum sufficit ad prospiciendum bono communi.

Privatus etiam licite aperire potest literas alienas, ex quibus iuste timet, aliquod damnum sibi iniuste parari, ut illud fugiat aut impediatur. Immo quando iuste timeret parari pro-

ximo, ut illud impediret. Nō iiceret tamen plus in eis legere, quam satis esset ad tale damnum iniustum cavendum. Item quando ex consensu expresso vel præsumpto eius qui mittit, aut eius ad quem mittuntur, literæ aperiuntur: ut cum amicus ad amicum vel socium literas missas aperit, ne illius negotia iacturam gravem pariantur, vel ut ea melius fiant: bona fide interim credens nullum isthic esse, à quo ille ad quem mittuntur, malit eas aperiri, quam ab ipso, i-taut ipsi talis aperiitione videatur placitura. Hæc omnia habentur ex Sylvest. in verbo Falsarius quæst. 1. Caiet. & Armilla in verbo Literas, Navarr. ad cap. Sacerdos, De penitent. distinct. 6. num. 10. & aliquot sequentibus.

Tertium documentum (quod Molina proponens in citato sequenti di. par. 36. notissimum merito ait.) est. Illum qui intantum chartam in qua memoria gratia descripta habentur alicuius peccata, mortaliter peccare legendo illam, si antequam legat aut cum legere cœperit, aduertat quidnam id sit, nec abstinere à legendo. Peccat enim graviter contra iustitiam, comparans sibi notitiam, quæ talis est aut esse potest, ut proximis cuiquam committi nolit tanquam sibi damnosam. Adde in eo iniuriam fieri Sacramento penitentiae, ad quod ordinatur talis scriptio facta ad habendâ peccatorum memoriam. Quæ de realibus in 1. parte lib. 3. plenius. Multo vero maius peccatum erit talem chartam alios ostendere, vel alia ratione peccata contenta in ea detegere: quia tunc magis datur occasio infamæ & aliorum damnorum, si quid reveletur alicuius momenti. Quæ damna si cetera refarci debent restitutione, ut manifestum est.

CAPUT VII.

De pertinentibus specialiter ad rationem iudicandi de peccatis in iudicio commissis.

Septem sunt personæ quæ in iudicio forensi possunt peccare: Iudex, Aduocatus, Procurator, & Notarius vna ex parte; & accusator, reus & testis ex altera. Quæ autem ad illos pertinent trademus in fine libri sequentis, ubi de officiis ipsorum instituetur tractatus: quæ vero ad hos pertinent in presentiarum persequemur, sequentes præcipientem Gregorium Sayrum ad Decalogum libro vltimo, ubi de iisdem personis elaboratam habet tractationem: ita plenam, ut ei addenda, vix occurrerint.

SUMMARIUM PARS PRIMA.

122. Unde dicitur accusator, & illius definitio.
123. Solemnitas cum qua iuris civilis præscripto, accusatio fieri debet.
124. Licite qui de privatus potest alium de iniuria sibi illata accusare, sed ad id non tenetur.
125. Obligatio accusandi quando crimen vergit in detrimentum boni communis.
126. Si ad remedium sufficit denunciatio, non est usurpanda accusatio.
127. Quæ sit obligatio privata persone, cum crimen vergit tantum in damnum privatum, & quæ officialis publici.
128. Qui reiciantur ab accusando.
129. Quilibet admittitur ad accusandum de heresi.
130. Ad licitam accusationem requiruntur debitus modus probandi, & recta intentio.
131. Requiritur quoque iustitia, qua violatur ad emnia, præiudicatione & tergiversatione, & quid sit calumniari.
132. Quid præiudicari, quidque tergiversari.
133. Quatuor modi quibus accusator potest ordinare, & cum ista causa ab accusatione desisteret.

De accusatore.

SECTIO I.

ACCUSATOR, ut habetur in cap. Forus, De verborum signific. vocatus est, quasi causator, quia ad causam vocat, eum quem appellat. Quod autem sit, satis intelligitur ex definitione accusationis, qua definitur maleficio alicuius apud Iudicem delatio ad vindictam publicam. Eius prior pars tenens locum generis, indicat illud in quo accusatio convenit cum actione proprie dicta, & cum

denunciatio.